

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Preceptorium diuine legis venerabilis fratris Joha[n]nis Nider de ordine predicatorum

Nider, Johannes

Nurnberge, 28.VII. 1496

Primu[m] capitulu[m] primi p[re]cepti tractat q[...] stricte deus velit
preseruari.

urn:nbn:de:hbz:466:1-31252

Prologus Preceptum I Cap. I

Incipit prologus

In preceptorū diuine legis venerabilis patris fratris Johannis Mider sacre theologie professoris ordinis predicatorum.

Decalogi legez

D sacratissimā primū diuinitus p̄thoplastorū insertam cordibus. et denuo dei digito in tabulis exarata lapideis. postremoq; p̄ incarnatū altissimū verbū p̄paratā xp̄ico lis. ubi cuidā ait. Si vis ad vitā ingredi sua mādāta. Hāc nō mā cūctoꝝ si delitū regulā iter et directoriū esse cōsiderans et fratru mei ordinis qui predicatorū est uotis satisfacere cupiens. p̄ multorū tēporū curricula ex famosorū dictis diuine sophie p̄ceptorū tā p̄ predicantiū q̄ p̄ cōfessorū debitis exercitijs particularia et specialia dei ecclesie mādāta in unū p̄ceptorū colligere in sequētib; studui. singula decalogi p̄cepta subdistingūdo p̄ sp̄alia capitula ut ita p̄cepta paterēt cuiq; lucidius. Pro q̄ labore mihi p̄cor a lectore sequētib; orōnem impartiri q̄tulā cuiq; puulā ut eterne sapie a qua cuncta bona p̄cedūt p̄ p̄misio copulari in patriā tandē merear Amen.

Explicit p̄log. Incipit p̄ceptorū diuine legis. Cap. I.

Uit igit tria

principaliter prenotāda p̄ceptorū preambula.

Primo q̄stricte deo ve lit p̄cepta sua custodiri. Sc̄do q̄rationabile sit deo in p̄ceptis suis per obedientiam subijci. Tertio quomodo p̄cepta habēt distingui. **Q**uā ad primū illud docet scriptura multipliciter. Nam pro transgressiōe p̄cepti unius de nō edendo fructū vetitū primi parētes et tota posteritas dāne

ra est Gen. iij. Item p̄cepta subentē meditando in domo. extra in uia. dormiendo et uigilando Deutro. vj. Item primū p̄ceptū per blasphemā quidam transgrediens a deo iubetur extra castra ab omnibus lapidari Leuitici. xliiij. Item quidā modica ligna sabbato colligens similiter lapidatur Numeri. xv. Item Saul fm sonum litere contra dei p̄ceptū seruans uictimanda de regno eijcitur a demone possidetur. i. Regū. xvi. Item oza archam contra domini p̄ceptū tangens subitane a deo occiditur. ij. Regū. vi. Itē propheta bono cōtra dei p̄ceptū manducans paterno sepulcro priuatur uita. iij. Reg. xiiij. Quē tria exempla sunt cōtra excusantes se in transgressiōe dei p̄ceptorū ut inquit per intentionē bonā. Ideo dicit psalmista. Tu mandasti mandata tua custodiri nimis. id est. valde.

Quo ad secundū ad seruandū dei mandata. septem nos inducere debēt. Primo summa auctoritas dei p̄cepti entis q̄ habet in nos uisiterfalez plenum dominū. tum quia creatur tum quia regit seu gubernat cūcta. Ad telem autē principem p̄tinet condere leges nobis. et nos obedire sibi et honorare. corde. uerbor factis. Ideo p̄ceptis frequenter p̄mittit Exod. xx. Ego dominus deus tuus. Secūdo ad idem nos debet inducere immēsa dei dignitas et maiestas quam habet per potentā. eminentiā. pulcritudinē. et alia sua propria. propter que merito deberemus eū reuereri et ei obedire eū honorare. Magnū em̄ est non obedire prelato minori. maius superi ori. sed maximum infinite dignitatis p̄ncipi. ut p̄ sile p̄ in policia hūana. Tertio p̄ceptorū rōnabilitas. tū q̄ p̄cedūt a sapētissimo. tū q̄ sūt oia fm dictamē recte rōnis naturalis. et decla

rat in. iij. ll. sen. dis. xxxvij. **T**o Roma.
.vij. d. Mandatu scilicet iustu et bonu.
Quarto preceptoru maximitas. qz
quintuplex. Na bona ecclie ppria fa-
cit obsequio mandatoru. fm illud ps.
Participet me fac deo oim timentiu te
et custodientiu mandata tua. Totu ho-
mine rectificat Ecc. xv. Dedit deo ho-
i mandata. q si serualet. serualet eu. s. in
iusticia et equitate. et rectitudine. Am-
icus dei constituit. Joh. xv. Vos amici
mei estis si feceritis q precipio vobis.
Mansionem trinitatis sacratissime effi-
cit. Joh. xij. Si qs diligit me et pater
meus colliget eu et ad eu ventem et man-
sionem apud eu faciemus. Ad vitam et-
na dicit. qz si vis ad vitam ingredi serua
mandata Mat. xix. Sed aduerte q oportet
oia serua. qz dicit Jaco. ij. Si qs in vno
offenderit. factus est oim reus. sic vicus q
qui in vno peccato mortali deum offendit.
inimicus dei constituitur. et si sic dece-
dit eternaliter damnabitur. non tamen
tanta pena quanta ille q in multis pec-
catis transgressor reperit. Pudor est certe
pro tpali precio tam prompte seruire
hoi. et deo. p mercede etna tam segnis
obsequi. **Q**uinto ad seruandū dei pre-
cepta mouere debet malorum multiplicitas.
quā incurrit dei precepta non seruantes
Remouet hoi seipsum. Cum qz in futu-
rū diaboli redigit. quia ois qui facit
peccati seruus est peccati Jo. viij. Cum
etiam qz melius est hoi isti si natus non fu-
isset si sic mortuus. Auferet hoi oia bona
opa. qz si charitatem non habuerit nihil
sum dicit aplos. j. ad Cor. xij. Auferet
etiam fraternitatem ecclie quā credimus in
articulo sanctorum comunione. De qua
ps. Participet me fac deo oim timen-
tiu te. vt predictū est. Auferet societatem
sanctorum in patria et vitam eternam. De qua
aplos ad Gal. v. enumeratis preceptorum
transgressionibus sic concludit. Qui ta-
lia agunt regnum dei non possidebunt.

Sexto nos mouere debet beneficiorum
diminorum magnitudo et multitudo in
tolerando mala nostra vt peniteamus dan-
do eucharistiam et sacra vt sanemur. vo-
cando nos varietur resurgamus. custo-
diendo ne moriamur. et vitam eternam
promittendo. ne desperemus. unde si
tot beneficiis ingrati fuerimus. grauius
peccamus. Cuius exemplum habemus
Mat. xvij. i seruo cui debita dimissa
fuerat. qui alteri dimittere noluit. Et
Mat. xxv. de seruo nequam. qui dñi ta-
lentū abscondit. **S**eptimo mouere debet
mandatorum possibilitas. Na leue est man-
data dei serua. Mat. xj. Iugum enim
meum suauis est. et onus meum leue. Et. j.
Joh. v. Mandata eius grauius non sunt.
Et Hiero. in expositione fidei catholice.
Anathema sit inquit q dicit deus ali-
quid nobis precepisse. quod implere illud
non posse. **S**exto leuitatis est quinti-
plex. Na leuis facit primo charitas q
oia suffert. oia sustinet. fm aplos. j. ad
Cor. xij. Non prius in charitate labo-
rat preceptis parado. De quibus Mat.
.vij. Ira est via q ducit ad vitas. Et ps
dicit. Propter verba labiorum tuorum ego
custodiui vias duras. h magnam in cha-
ritate viam mandatorum currit. dicere ps
Via mandatorum tuorum cucurri. cum disla-
tasti cor meum. s. in charitate. Secundo qz
natura ad mandatorum obseruationem incli-
nat. Via enim bona appetit. p ethicorum
Tertio qz pmiū maximū pmittit qd
oculus non vidit deus abs te q preparasti
expectantibus te. Esa. lxvij. Quarto qz
coadunator est xps qui fm aplos opatur
in nobis vellez proficere. p bona volūta-
te. Phi. ij. Quia qz inuā nos vultes
infuse. angelus noster. ois ecclie sacramen-
ta et mltia filia. **V**ia autem vitiorum in se
vicinosa ppter quinque dura est. Primo
propter iusticiam dei q non sinit hic peccati
impunitū. Dñi Aug. j. p. s. Iussit
dñe et ita est vt pena sit sibi ois animus

q obsequijs certo die honoret. Secūdo necessaria sunt precepta pacē inter famulos ad invicē cōservantia. Primo sic q pprijs subventiam hono- rādo pones. Scōdo vt primū corpe factis si ledam p occisionē. Tertio nec in psona cōsūcta. puta vxore vel filia. Quarto nec in reb p furtuz. Quinto non verbo p falsuz testimoniū. Tertio necessariū est vt qsq vel famulus intra se pacifice regat. qd regimē null pnceps deo dēpro facē pōt. qz interiora nō videt. Ideo volūtas duob vltimis pceptis pfect. ne cupiam vxo- rē pxiimi. nec res ei. Et sic satisfecit pcepto triplicis dilectionis. s. dei p tria. pxiimi p qnq. z sui p lta duo. Dens em Math. xxiij. tria i genere pcpit. videlicet sui dilectionē dicēdo. Diliges dñm deū tuū ex toto corde tuo. dilectionē pxiimi. ibi Et pxiimū tuū. Dilectionē sui. ibi Sic te. i. sicut te debes diligere. Ingridiēdo igit decalogū notanduz pmo fm Tho. pma. ij. q. c. q decalogus tanq capitalia qdā pcepta cōtinet oia precepta alia videlz legis natural' z q scriptura z sapiētes alij tradiderūt. Scōdo notandū q qdā pcepta fm eundē ibidē sunt affirmatiua. vt illa duo. Sabbata sanctifices. Habeas in honore parētes. Alia aut negatiua. vt oia alia octo fm eū. Ali- qd tū fm Bonauen. in. iij. dist. xxxvij. est plus affirmatiuū q negatiuū. vt primū pceptū. Affirmatiua sp ligant non pro sp. i. nō p oī tpe z hora. Negatiua vtroq mō. Tertio notandū. q fm Iosephū qnq pcepta erāt in vna tabula. pxiima videlicet qnq. alia qnq erāt in alia tabula. sed qz due tabule erant cōtinētes totū decalogū. signifi- cabāt q duo madata. s. dilectionis dei z pxiimi cōtinerēt totū decalogū. Io fm Aug. scōdo signatū nō lrām pxi- ma tabula ptimebat tria pcepta pma

deo seruiētia. secūda cōtinebat alia se- ptem ad pxiimū pxiimētia. Est itaqz primū madatū. Exo. xx. sic positum. Ego sum dñs dñs tu' q eduxi te de ter- ra egipti de domo fuitutis. Nō habe- bis deos alienos corā me. Nō facies tibi sculpsile neqz oēs similitudinē q ē in celo desup. z q in terra deorsuz. nec eorū q sunt i aqs sub terra. Nō adorabis ea neqz coles. Hoc pceptū parti ē af- firmatiuū. videlicet. Ego sum dñs de- ru' z residuū est negatiuū. Dñi xpūs exponit. Matth. iij. hoc pceptū dicēs Dñm deū tuū adorab z illi soli frues- sez cultu latrie. Nā fm Hiero. in pxi- ma parte pcpit cultus latrie. i. honor deo debet. Preceptū igit primū pxi- met plura pcepta picularia q in vigi- tiduobus caplis sequētib' recitabun- tur. Quedā affirmatiua z qdā nega- tiua. Cuz em a dño deo habeam' tria aia. corpus z res. iustissimū est vt ei seruiam' istis z deuz sic colam'. Sed fm Aug. in enchiridīs. deus colit' optime fide. spe z charitate. qbus aia deum colim'. Secūdo debem' cole- re corpe p orōnē. Tertio rebus p obla- tionem decimā. z s'ilibus. Alia ps p- cepti ē negatiua triplr. Fuerūt em q- dam q coluerūt plures deos sine in- stitutiōe imaginū. videlicet solem z lunam z filia. cōtra qz dicit. Non ha- bebis deos alienos. Alij coluerūt sub imaginib' plures deos pfatos. Cōtra qz dī. Nō facies tibi sculpsile zc. non tū tales coluerūt imagines. s. imagina- ta. sic nos hodie vñū deuz. Alii ipas imagies adorauerūt. z aliqd diuini eis attribuerūt. Cōtra qz cōcludit. Nō ad- orab ea neqz coles. vñ ois supstitiō i b- pūcto phibet. Itē hic phibent qdāz capitalia vitia. put sunt mortalia. Pri- mo supbia. Nam dicit Tho. scōda. ij. q. clxij. art. v. q humilitas pprie respic' subiectionē hoīs ad deum z ecōuerſo

Preceptum I Cap. II

superbia defectum huius subiectio is
fm scz qd aliqs extollit se sup id qd est
sibi p̄fixū fm diuinā regulā vel mēsu-
ram q̄ mēsus ē nobis deus. **Dñi Eccl.**
.x. Supbia hoīs est apostatare a deo
Vbi etiaz inobediētia notat. **Scdo**
prohibet hic accidia quam redet diui-
ni obsequij.

Capitulum II.

Circa primū preceptum parti-
culare vics de tenenda vera fi-
de q̄ sub precepto cadit **Mar-**
tyl. Qui crediderit et baptizatus fue-
rit saluus erit. qui vō nō crediderit cō-
demnabit. **Tria** p̄ncipaliter ponent.
Primo q̄ et quot credēda sint simpli-
ci xp̄iano. id est. nō habēti curā aiariū.
nec officiū docēdi publice scripturas
sacraz. **Scdo** quomōz q̄liter credere
debeam⁹ credēda. **Tertio** quottuplī-
ces hoies p̄ceptū hoc transgrediant.

Prū ad primū notādus fm **Tho.**
scda. ij. q. ij. arti. viij. et fm alios docto-
res. q̄ cuilibet simplici sufficit ad sa-
lutē credere explicite ea que p̄nētur
in simbolo ap̄torū. Et qz ibi articuli
cōmunes cōtinent ordinate breuiter
et vtiliter. **Ideō** statim ecclesia tales
eē credēdos a singulis et addiscēdos
eē. Et sunt numero duodecim articu-
li p̄siderādo auctores eorū qui fuerūt
duodecim ap̄li. Sed distinguēdo fm
credita sunt quattuordecim. scilicet septe
de diuinitate. et septe de hūanitate. qz fi-
des videt ea in q̄bus felicitatimar. est
aūrita eterna vt dicit per xp̄m **Joh.**
.xvij. vt cognoscant te solū verū deum. et
quē misisti **Jesus xp̄m.** **Prim⁹** igit
articulus respicit vnitatē diuine essen-
tie. **Secundus** patrē. **Tertius** filiū.
Quartus sp̄s sanctus. **Tres** alij con-
cernunt opationē dei ad extra quo ad
triplex opus. **Primū** nature. ibi **Cre-**
atorē celi et terre. **Secundū** opus est
gr̄e. **Credo** ecclesiā sacā catholicam.

sanctorū cōmunionē. remissionē pec-
catorū. Et sub his p̄tinent omnia sacra-
mēta. **Tertū** glorie Carnis resurrecti-
onē. et vitā eternā amen. **Septe** de hu-
manitate sunt. **Prim⁹** Cōcept⁹ de spi-
ritu sancto. **Secundus** **Mar⁹** ex **Ma-**
ria virgine. **Terti⁹** Passus crucifixus
mortuus et sepultus. **Quart⁹** Descen-
dit ad inferna fm animā. **Quint⁹** Re-
surrexit a mortuis. **Sext⁹** Ascēdit ad
celos sedet ad dexteraz dei p̄s oīpo-
tentis. **Septim⁹** Indevēturus est iu-
dicare vivos et mortuos. **Dos** arti-
culos sic scire ordinate. sic distingue-
rez enumerare. nō est necessariū cuili-
bet simplici fideli. sed sufficit et exigat
primo q̄ credat. intelligat et assentiat
in generez simplicite oibus q̄ credit ec-
clesia catholica. et q̄ nulli articulo ex-
p̄licite dissentiat. Et sic simplices oia
credūt licet implicite solū. q̄ maiores
credūt. in q̄tū maiores adherēt doctri-
ne diuine. Sic enī fm **Greg.** sup **Joh.**
.j. **Boves** arabāt. et asine. i. simplices
pascunt iuxta eos. **Dñi** ap̄ls. **j. Corin.**
.iij. **Imitatores** mei estote sicut ego
xp̄i. **Scdo** exigitur q̄ q̄s in specie co-
gnoscat illos articulos et explicite fet
ista de quib⁹ festinat in ecclesia in festis
p̄ncipalib⁹ anni. **Dñi** dicit **Tho.** vbi
p̄^o arti. vij. **Post** tēpus gr̄e reuelate
tam maiores q̄ minores tenent habe-
re fidē explicite de xp̄i mysterijs. p̄ci-
pue q̄tū ad ea q̄ cōiter in ecclesia solen-
nizant et publice p̄ponuntur sicut sunt
articuli incarnationis vt supra. Et quia
vt dicit **Tho.** vbi supra. arti. viij. **My-**
sterijs xp̄i explicite fidei credi nō p̄t
sine fide trinitatis. q̄ in mysterio xp̄i
hic cōtinet. vt puta q̄ filius dei carnes
assumpserit. et p̄ gr̄am sp̄s sancti mū-
dum renouauerit. Et iterū de sp̄s san-
cto conceptus fuerit. id post ip̄us gr̄e
diuulgare tenent oēs ad explicite cre-
dēdum mysteriū trinitatis. Et ē oēs